

UDC: 339.5(045)(575.1)

BOJXONA TARTIB-TAOMILLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Habibov Rustam Izatullayevich,
O'zbekiston Respublikasi DBQ
Bojxona instituti boshlig'i o'rinbosari
ORCID: 0000-0002-0646-6552
e-mail: tiger.1974@list.ru

Annotatsiya. Maqolada chegara bojxona postlari inspektorlari yukli transport vositalarini bojxona rasmiylashtiruvidan o'tkazish amaliyoti tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida Bojxona kodeksida ko'zda tutilmagan bo'lsa-da, turli normativ hujjatlar bilan kirib qolgan protseduralar, masalan, tranzit transporti mamlakat yo'llaridan foydalangani uchun yig'im, tusi o'zgartirilgan foyda uchun yig'im yoki yo'l harakati qoidalarini buzganlik uchun jarima undirish kabi vazifalar bojxonaga yuklanganligi aniqlangan. Qonunchilikda transport vositasining chegaradan o'tish reglamenti belgilangan, bojxona nazorati obyekti tovar, bojxona to'lovi va qonunbuzarlik ekanligi aniq belgilangan. Ammo asosiy ishdan ko'ra, qo'shimcha ish ulushi umumiy jarayonda vaqtni olmoqda. Bojxonada tirbandlik masalasi ko'tarilganda, bojxona protseduralarini soddalashtirishga e'tibor qaratiladi, ortiqcha vazifalarni tegishli organlarga qaytarib berish takliflardan tushib qoladi. Ushbu maqolada ko'tarilgan masala qiymati bojxona imiji, mamlakatimizning xalqaro savdoni erkinlashtirish sa'y-harakatiga teng.

Kalit so'zlar: chegara bojxona postlari, bojxona tartib-taomillari, bojxona yig'implari, vaqtni qisqartirish, bojxona rasmiylashtiruvi, xalqaro yuk tashuvlari.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТАМОЖЕННЫХ ПРОЦЕДУР

Хабибов Рустам Изатуллаевич,
заместитель начальника
Таможенного института
ГТК Республики Узбекистан

Аннотация. В статье анализируются время и содержание таможенного оформления грузовых транспортных средств инспекторами таможенных постов. В ходе исследования установлено, что инспекторы вынуждены осуществлять процедуры, не предусмотренные Таможенным кодексом, но возложенные на них другими нормативными актами, такими как взимание платы за эксплуатацию дорог в транзите и тонированные стекла, штрафа за нарушение правил дорожного движения. Законодательством установлено предельное время пересечения транспортом границы, четко определены объект таможенного контроля, это – товары, таможенные платежи и правонарушения. Но зачастую на основную работу тратится меньше времени, чем за дополнительную. Когда поднимается вопрос о перегруженности таможенного поста, акцент делается на упрощение таможенных процедур, а перераспределение не свойственных функций упускается из перечня предложений. Значение вопроса, рассмотренного в рамках данной статьи, равнозначно имиджу таможни, усилиям нашей страны по либерализации международной торговли.

Ключевые слова: приграничный таможенный пост, таможенные процедуры, таможенные сборы, сокращение времени, таможенное оформление, международные перевозки.

IMPROVEMENT OF CUSTOMS PROCEDURES

Khabibov Rustam Izzatullaevich,
The Deputy Director of Customs Institute under
SCC of the Republic of Uzbekistan

Abstract. The article analyzes the time and content of customs clearance of cargo vehicles by inspectors of customs posts. The study found that inspectors are forced to carry out procedures not provided for in the Customs Code, but imposed by other regulations, such as charging for the operation of roads in transit, fees for tinted windows, or fines for traffic violations. The legislation establishes the maximum time for crossing the border by transport, and the object of customs control is clearly defined, these are goods, customs payments, and offenses. But sometimes, less time is spent on the main work than additional. When the issue of congestion of the customs post is raised, the emphasis is on simplifying customs procedures, and the redistribution of unusual functions is omitted from the list of proposals. The price of the problem considered in the framework of this article is equivalent to the image of the customs, and the efforts of our country to liberalize international trade.

Keywords: border customs post, customs procedures, customs fees, time reduction, customs clearance, international transportation

Kirish

Mamlakatimizda so'nggi yillarda bojxona ishi samaradorligini oshirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, chegara bojxona postlari vazifalariga bojxona maqsadlaridan uzoq tartib-taomillar ham kirib qolganligini ham ta'kidlash joiz. Bu esa, o'z navbatida, bojxona tartib-taomillarini soddalashtirish, rasmiylashtirishga sarflanayotgan vaqtni yanada qisqartirishga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuningdek, bojxona postlarida xizmat olib borayotgan inspektorlar vazifalarini ham qayta ko'rib chiqish kerak.

Material va metodlar

Tadqiqot maqsadi chegaralarda yuk mashinalarining navbatda turib qolishi bilan bog'liq tirbandlik muammosi har doim ham bevosita bojxona bilan bog'liq emasligiga e'tibor qaratishdan iborat.

Tadqiqot jarayonida bojxona rasmiylashtiruv jarayonlari samaradorligi qanday; ularni ixchamlashtirishga ehtiyoj bormi; bir-birini takrorlovchi funksiyalar yo'qmi; chegara bojxona postlari inspektorlariga boj-

xona maqsadlariga kirmaydigan ortiqcha ishlar yuklanmaganmi; ularni xalqaro normalarga moslashtirishga zarurat bormi kabi savollar atroflicha o'rganildi. Mazkur savollarga javob tariqasida mualliflik pozitsiyasi ishlab chiqilib, takliflar kiritildi. Demak, maqola bojxona rasmiylashtiruv jarayonlarini ixchamlashtirish, xalqaro standartlarga moslashtirishga qaratilgan. Ushbu tadqiqotda ilmiy bilishning tahlil, umumlashtirish, qiyosiy, statistik, tizimli-tuzilmaviy kabi usullaridan foydalanildi.

Tadqiqot natijalari

JBT Bosh kotibi K.Mikuriya bojxona rasmiylashtiruvda yuklarni bojxonadan muomalaga chiqarish vaqtini qisqartirish og'riqli va munozarali masalalardan biri bo'lib qolayotganligini ta'kidlagan [1].

Olim va mutaxassislarning mavzuga oid tadqiqotlari, bildirgan fikr va mulohazalarida ko'proq bojxona organlari vazifalari klasifikatsiyasi, davlatning nazorat funksiyasi sifatidagi fiskal va huquqni muhofaza qiluvchi xususiyatlari, ularni ixchamlashtirish va raqamlashtirish masalalariga e'tibor qaratil-

gan (A.Shadmankulov, D. Xo'jamqulov va E. Nigmanov). Ammo milliy bojxona tizimimizdagi ortiqcha funksiyalar masalasi deyarli o'rganilmagan [2-4].

Barcha bojxona xizmatlari uchun xalqaro muhim hujjat hisoblangan Bojxona tartib-taomillarini soddalashtirish va uyg'unlashtirish Kioto Konvensiyasi (26-iyun 1999-yil tahriri) bojxona tartib-taomillarini soddalashtirish va amalga oshirishni tezlashtirishni bojxona ma'muriyatchiligining asosiy prinsipi sifatida belgilaydi [5].

A. Barotov rasmiylashtiruv vaqtini qisqartirish xalqaro savdoga ko'maklashish orqali mamlakatimizning Doing Businessdagi reytingini oshirish va TIF subyektlari xarajatlari tejashga yordam berishi mumkin, deb hisoblaydi. BMT ma'lumotiga ko'ra, xalqaro savdoda rasmiylashtirish xarajatlari tovar qiymatining 3,5 %dan 7 %gacha qiymatini tashkil etmoqda [6]. O.V. Markina tovarlar logistikasi va bojxona chegarasida yo'qotilgan vaqt, foydaning yo'qotilishi, iste'molchi bo'yniga tushadigan tovar qiymatidagi xarajatlarga to'g'ri proporsional bog'liqligini tahlil qilgan [7]. S.A. Agamagomedova TIF ishtirokchilari uchun tovarlarning bojxona rasmiylashtiruviga sarflanadigan vaqtning qisqarishi bojxona tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlar sifati darajasini belgilovchi muhim mezon deb ta'kidlagan [8].

O. Donokulovning fikricha, bojxona tartib-taomillari samaradorligini baholashga ham turlicha yondashilgan [9]. Masalan, Jahon banki ochiq internet saytiga joylashtirgan tadqiqot natijasiga ko'ra, Singapurda import yukini bojxonaga rasmiylashtirish uchun ko'pi bilan 4 kun, O'zbekistonda esa 92 kun sarflanadi. DBQ Raisining Oliy Majlis Qonunchilik Palatasida "2020–2023-yillarda bojxona ma'muriyatchiligini isloh qilish va bojxona organlari samaradorligini oshirish" konsepsiyasi ijrosi bo'yicha bergan hisobotida esa xavfni boshqarish tizimi yordamida eksportning 84 foizi, importning 74 foizi soddalashtirilgan tartibda rasmiylashtirilayot-

ganligi, har bir tovar partiyasi uchun o'rtacha eksportda 1 soatgacha (avval 2 kun) va importda 4-5 soatgacha (avval 3 kun) vaqt sarflanayotganligi ma'lum qilingan. Demak, ko'rinib turibdiki, bojxona tartib-taomillarini qayta ko'rib chiqish, ularni baholashning yagona uslubi va mezonlarini aniqlab olish lozim.

Yurtboshimiz Sh. Mirziyoyev 2022-yil 17-fevral kuni bojxona xodimlari bilan o'tkazgan yig'ilishda "Bojxona tizimi mamlakatimizni jahon iqtisodiyoti bilan bog'laydigan muhim ko'pri. Bu tizim to'g'ri va ochiq-oshkora ishlamasa, tadbirkorlik va investitsiyalarga to'siq bo'ladi", deb ta'kidlagan edilar [10].

Joriy yilda mamlakatimizda Jahon savdo tashkilotiga (JTS) a'zo bo'lish bo'yicha Ishchi guruhning 5-6-yig'ilishlari o'tkaziladi. Yetakchi ekspertlar, shu jumladan, xorijiy mutaxassislar qonunchiligimizni JSB bitimlari normalariga muvofiqlashtirish ishlarini olib boradilar. Savdodagi texnik to'siqlar yuzasidan axborot-tahliliy ma'lumotlar tayyorlanadi. Demak, xalqaro savdo va biznes yuritishni yanada erkinlashtirish, tartib-taomillarni soddalashtirish, ma'muriy to'siqlarni qisqartirish dolzarb masalalar qatorida turibdi.

Tadqiqot natijalari tahlili

Bojxona chegarasida soddalashtirilgan va samarali bojxona tartib-taomillari amalga oshirilishi mamlakat iqtisodiyotiga investitsiya kiritish imkoniyatini oshiruvchi muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

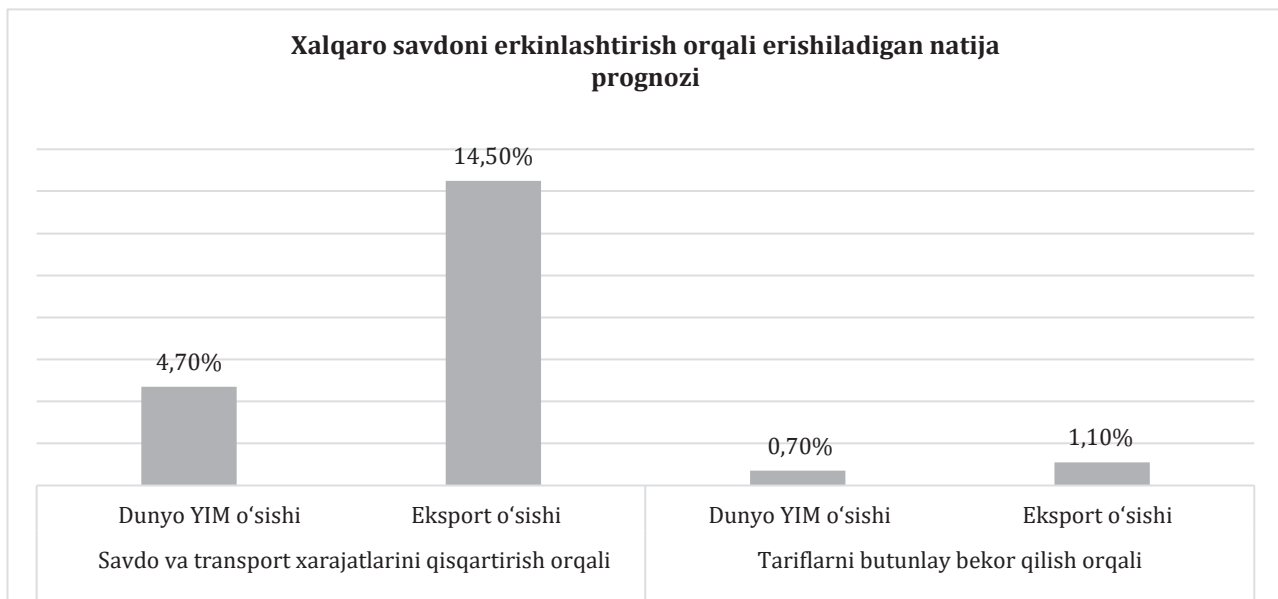
2026-yilda mamlakat eksporti hajmi 30 milliard AQSh dollariga yetkaziladi (2021-y. 16,6 mlrd dollar). Eksportchi korxonalar soni 6 500 tadan 15 000 taga, tovarlar eksport geografiyasi 115 tadan 150 taga yetkaziladi. MDH mamlakatlar bozorlariga eksport hajmi va nomenklaturasi oshiriladi.

2021-yilda O'zbekiston tashqi savdo aylanmasi 2020-yilga nisbatan 16 %ga o'sib, 42,1 mlrd.ni dollar tashkil etgan. Eksport hajmi 10 %ga oshgan bo'lsa, import 20,4 %ga

o'sib, 25,46 mlrd.ni dollar tashkil etgan. Sanoat tovarlari eksporti oltin eksportidan o'zib ketgan [11].

Mamlakat iqtisodiyotining dinamik rivojlanishi, chegara bojxona postlari ish hajmi oshishi yukli transport vositalari tirbandligiga ta'sir etadi.

Xalqaro iqtisodiy forum bayonotida xalqaro yuklarni yetkazib berish zanjirida ma'muriy va transport xarajatlari kamayishi orqali jahon YIM o'sishida tariflarni bekor qilganga nisbatan yuqoriroq natijaga erishilishi prognoz qilingan (1-rasm) [1].

1-rasm. Xalqaro savdoni erkinlashtirish orqali erishiladigan natija prognozi

Hummels tadqiqotlariga ko'ra, 1 kun tashuvlar uchun ketgan vaqt iqtisodi 0,8 % tovar qiymatiga teng.

Qonunchilikda chegarada nazorat texnik vositalarini qo'llagan holda, yuklar nazorat tartib-taomillaridan o'tishi uchun kirish vaqti 30 daqiqa (shundan bojxona rasmiylashtiruv uchun 15 daqiqa), chiqish vaqti esa 20 daqiqa (10 daqiqa) etib belgilangan.

Qonunchilikka muvofiq, chegara bojxona postida kirish yo'nalishidagi yukli transport vositasini bojxona rasmiylashtiruv jarayoni elektronlashtirilganligiga qaramay, murakkab, ko'p vaqt va e'tibor talab etadi [12]. Buni tasavvur etish uchun inspektor bajaradigan quyidagi amallarni ko'rib chiqish maqsadga muvofiq. Chunki elektron rasmiylashtiruv birinchisi ikkinchisini to'ldiruvchi ikki

bosqichda amalga oshiriladi: bojxona nazorati (aslini tekshirish) va bojxona rasmiylashtiruv (hujjatlarni tekshirish va ma'lumotlarni tizimga kiritish).

1. Bojxona nazorati turkumidagi tartib-taomillar

1) tovar va transport vositasi hujjatlari, yuk va yo'lovchi xalqaro tashish ruxsatnomalarini qabul qilish, tekshirish; 2) bojxona xizmatlari tomonidan qo'yilgan belgi, shtamp, muhrlar mavjudligi, to'liqligi, o'zgarma-ganligini tekshirish; 3) transport vositasini IKMdan o'tkazish; 4) radiatsion fon darajasini o'lchash; 5) transport vositasi vaznini o'lchash; 6) transport vositasi nazoratda turganligi, qidiruv e'lon qilinmaganligi, TIR-karnet kitobchasi yo'qolgan yoki bekor bo'lma-ganligini tekshirish; 7) haydovchi va yukka

javobgar shaxs bilan og'zaki so'rov o'tkazish; 8) plombalar buzilmaganligini tekshirish; 9) bojxona hududiga olib kirish, tranzit olib o'tish, olib kirish taqiqlangan, ruxsatnoma taqdim qilish shart tovar va transport vositalarini tekshirish; 10) bojxona ko'zdan kechiruv va bojxona ko'rigini amalga oshirish; 11) avtotransport vositasi respublikaga kirishi yoki harakatlanishi uchun yig'imlar undirish; 12) yuk-kuzatuv hujjatlari va nusxalariga shtamp va imzo qo'yib, shaxsiy muhr bilan tasdiqlash; 13) avtomobilda yuk va yo'lovchilarni xalqaro tashish uchun berilgan ruxsatnomalarga ma'lumotlar kiritib, shaxsiy muhri bilan tasdiqlash; 14) transport vositasiga plomba ilib, yuk hujjatlariga qayd etib, imzo va shaxsiy muhr qo'yish.

2. Bojxona rasmiylashtiruv i turkumidagi tartib-taomillar

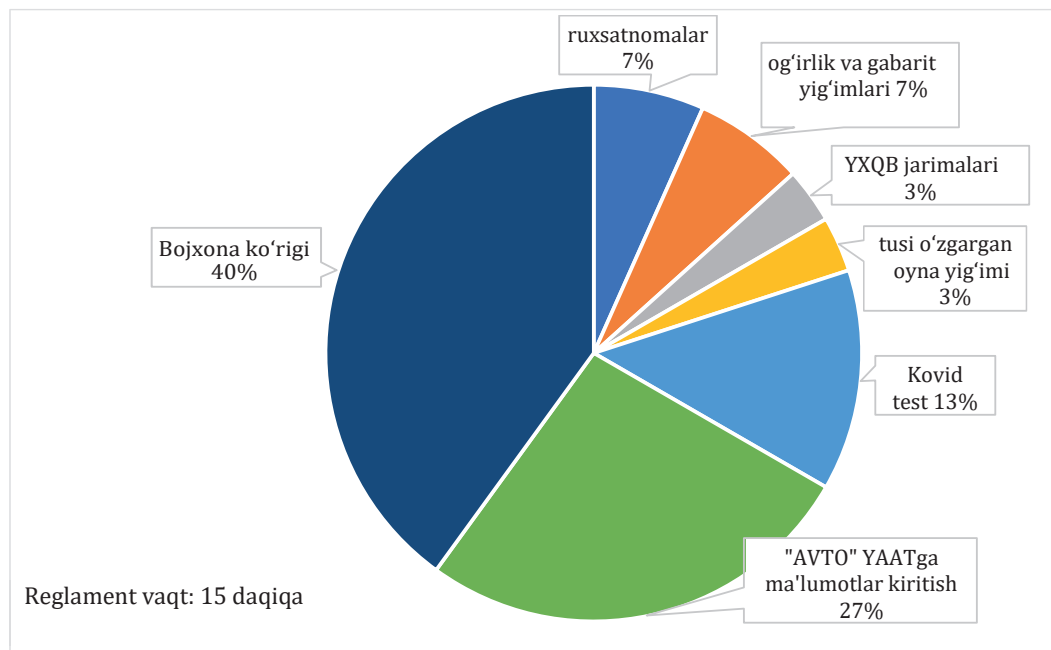
1) tovar va transport vositalari haqidagi ma'lumot "AVTO" YAATdagi "Tovar va transport vositalarini elektron ro'yxatga olish" kitobida avvaldan internet tarmog'i orqali yuborilgan elektron ma'lumot (1 soat avval yuboriladi) asosida shakllanadi va elektron ro'yxatga olinadi (yoki tegishli hujjatlar asosida qo'lda kiritiladi). Jo'natiladigan dastlabki ma'lumot tarkibi 10 ta bo'lim, 83 ta ma'lumotdan iborat. Elektron kitobga yig'imlar, xalqaro tashuvlar ruxsatnomasi, plomba raqamlari kiritiladi (11 paragraf, jami 80 ta katak). "AVTO" YAAT DBQ YAAT subtizimi hisoblanadi. Yuborilgan ma'lumot dastlab DBQ YAATga kelib tushadi va axborotlarni mantiqan o'zaro taqqoslash yoki bojxona or-

ganlaridagi mavjud ma'lumotlar bilan solishtirish hamda ularning belgilangan formatga muvofiqligini dastlabki tekshiruvdan o'tkazish maqsadida format-mantiqiy nazoratdan o'tkazilib, identifikatsiya raqami beriladi; 2) bir vaqtning o'zida yuksiz hamda yuk tashiyotgan xorijiy avtotransport vositalariga qaytarib olib chiqish to'g'risida majburiyatinoma va XYT/YENB (26 ta katak) kitobchalari formulyalari ma'lumotlar bilan avtomatik ravishda shakllanadi. Eksportda elektron kitobga BYD raqami kiritilganda, avtomatik ravishda YEBNK shakllanadi. XYT kitobchasi-ning tegishli varag'i qo'lda to'ldiriladi. XYT kitobchasi yo'q bo'lsa, YuEBNK shakllantirilib, nazoratga qo'yiladi.

Yuqoridagilar standart jarayon, nomuvofiqlik yuzaga kelganda, inspektor qo'shimcha funksiyani bajarishi uchun vaqt talab etilishi mumkin.

Ko'rinib turibdiki, bojxonada amalga oshiriladigan bojxona rasmiylashtiruv i tartib-taomillari katta hajmni tashkil etadi va amaliyotda vaqt me'yorlari chegarasidan ham chiqib ketadi.

Bundan tashqari, bojxona maqsadlaridan uzoq, ammo muayyan vaqt talab etadigan, bojxonaga xos bo'lmagan quyidagi funksiyalar ham inspektor zimmasida ekanligi ma'lum bo'ldi. Bojxona rasmiylashtiruv i uchun belgilangan maksimal reglament vaqt 15 daqiqani tashkil etsa, shundan 10 daqiqa bevosita bojxona maqsadlariga (67 %), qolgan 5 daqiqa (33 %) boshqa funksiyalar uchun sarflanmoqda (2-rasm).

2-rasm. Bojxona rasmiylashtiruv taomillari tarkibi tahlili

Quyida bojxona xodimlari bojxona rasmiylashtiruv jarayoniga kiritilgan, biroq bojxona maqsadlariga qaratilmagan ayrim funksiyalar va ular qaysi me'yoriy hujjatlar bilan kiritilganligi bilan tanishamiz:

1. Avtomobilda yuk va yo'lovchilarning xalqaro tashishlarini ruxsatnomalar asosida amalga oshirish (VM-202 15.03.2018)

Milliy va xorijiy tashuvchilar O'zbekiston Respublikasi va xorijiy davlat hududi bo'ylab avtomobilda yuk va yo'lovchilarni tashish vakolatli organlar (Transport vazirligi) bergan bir marotabalik ruxsatnoma asosida harakatlanadi.

Tashuvlarni tartibga solishdan maqsad milliy tashuvchilarni himoyalash, mamlakatimiz transport-logistika salohiyatini oshirish, tashuv narxlari barqarorligini ta'minlashdir. Ruxsatnomalar bojxona organlari tomonidan nazorat qilinadi.

2. Avtomobilda xorijiy yuk tashuvchilarning O'zbekiston Respublikasi hududiga kirishlari, bo'lishlari, yuk olib o'tishlari va undan chiqib ketishlari tartibi (VM-11 11.01.1995)

Milliy qonunchilikka ko'ra, kirib kelgan avtotransportning texnik holati, yo'l qo'yila-

digan og'irlik va gabarit parametrlari, taxograflar mavjudligini tekshirish, respublika hududida harakatlanish yo'nalishlariga rioya qilishini nazorat qilish, hujjatlarni rasmiylashtirish, kirganligi hamda tranzit o'tishi uchun davlati va yuk ko'tarish quvvatiga ko'ra (\$)50–400 miqdorida yig'implarni undirish bojxona organiga yuklangan.

Bojxona xodimlari quyidagi instrumental nazoratni amalga oshiradi; transport vositasining hajmini o'lchash (og'irlik, uzunlik, kenglik va balandlik kabilar); o'qlar o'rta-sidagi masofani o'lchash; yaqin joylashgan o'qlar va o'qlar guruhini aniqlash; podveska turini aniqlash (pnevmatik yoki unga ekvivalent); transport vositasining har bir o'qida-gi g'ildiraklar sonini aniqlash; yakka o'qqa yaqin joylashgan o'qlar va o'qlar guruhiga tushadigan og'irlikni o'lchash; umumiy og'irligini o'lchash va boshqalar.

Ruxsat berilgan yuk hajmlari 5 %gacha bo'lsa, to'lov undirgan holda, 5 %dan oshsa, Transport vazirligi maxsus ruxsatnomasi hamda to'lov undirgan holda harakatlanishiga ruxsat beriladi. To'lovning 4 xil turi mavjud.

3. Tusi o'zgartirilgan oynali avtotransport vositalaridan foydalanishni tartibga solish (VM-547 18.07.2018)

Chegara bojxona postida xorijiy davlatning tusi o'zgartirilgan oynali yengil avtotransport vositalari O'zbekiston hududiga vaqtincha kirishi va tranzit harakatlanishi uchun davlat byudjetiga 15 AQSh dollari miqdorida majburiy yig'im undiriladi.

Bundan tashqari, xorijda ishlab chiqarilgan, tusi o'zgartirilgan oynalar o'rnatilgan avtotransport vositalarini import va vaqtincha olib kelish, bojxona rejimiga joylashtirishda ham undirilgan yig'im 40 % davlat byudjetiga, 60 % Yo'l harakati xavfsizligi xizmati jamg'armalariga o'tkazib beriladi.

4. O'zbekiston Respublikasi hududida yo'l harakati qoidalarini buzgan xorijiy avtotransport vositalari haydovchilaridan jarimalar undirish tartibi (VM-463 5.08.2020)

Chegara bojxona postida O'zbekiston hududida yo'l harakati qoidalarini buzgan, vaqtincha olib kirilgan xorijiy avtotransport vositasidan chiqib ketayotganda, bojxona organlari tomonidan jarimalar undiriladi. Jarima undirish ham bojxona xodimi uchun vaqt talab etadigan jarayon. Masalan, chegara bojxona posti xodimi Ichki ishlar idoralari taqdim etgan ma'lumotlar bazasi orqali onlayn rejimda transport vositalarini mustaqil ravishda tekshirib boradi. Tegishligiga ko'ra, qarordan ikki nusxa chop etadi. Jarima to'langach, DBQ YAATga tegishli ma'lumotlarni kiritadi. Yoki jarima to'langunga qadar uni vaqtincha saqlovga oladi (eksport yuklar tashuvchi transportlar bundan mustasno).

Xulosalar

Chegara bojxona postida amalga oshiriladigan bojxona rasmiylashtiruv taomillari orasida bojxona maqsadlariga mos bo'lmagan ortiqcha funksiyalar mavjud. Bu funksiyalar xalqaro yuklar hajmi yildan-yilga oshib borayotgan bir vaqtda, bojxona rasmiylashtiruvini qisqartirish, soddalashtirishga to'siq bo'ladi.

Ikki yo'lakli tizim, xavfni boshqarish, tovarni avtomatlashtirilgan ravishda chiqarish, yagona darcha, bojxona auditi, vakolatli iqtisodiy operatorlar, bojxonasiz nazorat kabi yangi texnologiyalarga o'tish orqali vaqtni qisqartirishga erishilsa-da, xos bo'lmagan funksiyalar bojxona inspektorining asosiy ishiga aylanib qolishi mumkin. Masalaning muhimligi – bu vazifalar Bojxona kodeksida yo'q (ruxsatnomadan tashqari).

Bundan tashqari, bojxona rasmiylashtiruv uchun sarflanayotgan vaqt va umuman rasmiylashtiruv taomillari, mamlakatimiz JSTga a'zo bo'lishi masalasi kun tartibiga qo'yilgan vaqtda, xalqaro ekspertlar tomonidan tahlil qilinsa, past indeks belgilanishiga sabab bo'lishi mumkin.

KPIga o'tishda ular bojxona postlari faoliyatini baholash mezoniga kirishi mantiqsiz hisoblanadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagi takliflar kiritiladi:

1) yuklarni gabariti bo'yicha tekshiruvlar o'tkazish, transport vositalari ruxsatnomalarini tekshirishni Transport vazirligi vakolatiga berish;

2) yo'l harakati qoidalarini buzganlik uchun jarimalar undirishni ichki ishlar idoralari tomonidan o'zaro davlatlararo keli-shuv asosida undirish vakolatiga berish;

3) tusi o'zgartirilgan oynalar uchun yig'im undirish maqsadga muvofiqlik masalasini qaytadan o'rganib chiqib, ichki ishlar idoralari vakolatiga berish;

4) chegara bojxona postlarida amalga oshiriladigan bojxona tartib-taomillarini o'rganib chiqib, ularni xalqaro tan olinishi mumkin bo'lgan, bir-birini takrorlamaydigan, Yangilangan Kioto Konvensiyasi, SAFE hadli standartlari va JBTning tegishli tavsiya va kompendiumlari normalariga muvofiqlashtirish;

5) bojxona nazorati va rasmiylashtiruv tartib-taomillarini inson omilisiz, mantiqiy nazoratga asoslangan, raqamlashtirilgan texnologiyalar asosida amalga oshirishni jadal-

lashtirish maqsadida ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish ishlarini davom ettirish;

6) JBT tomonidan ishlab chiqilgan "Chiqish vaqtini o'rganish" (Time release study)

qo'llanmasi uslublari asosida chegara bojxona postlarida yuk va transport vositalarining chegaradan o'tish vaqtlarini tahlil qilish amaliyotini kiritish.

REFERENCES

1. The World Economic Forum. Available at: <http://weforum.org/global-enabling-trade-2013/executive-summary/>.
2. Shadmankulov A. Iqtisodiy integratsion jarayonlarning O'zbekiston eksportini rag'batlantirishda tarif kvotasini amaliyotga joriy etish istiqbollari [Prospects of implementation of the tariff quota in the promotion of Uzbekistan's export of economic integration processes]. *O'zbekiston bojxona axborotnomasi – Customs bulletin of Uzbekistan*, 2021, no. 2, p. 52.
3. Xo'jamqulov D. Davlat bojxona organlari tomonidan ko'rsatilayotgan xizmat sifatini boshqarish [Management of the quality of service provided by the state customs authorities]. 2019, no. 1, p. 78.
4. Nigmanov E. O'zbekistonda bojxona tizimidagi islohotlar va ular samaradorligini oshirish yo'nalishlari [Reforms in the customs system in Uzbekistan and directions for improving their efficiency]. *O'zbekiston bojxona axborotnomasi – Customs bulletin of Uzbekistan*, 2019, no. 1, p. 83.
5. International Convention on the simplification and harmonization of customs procedures. Protocol of amendment to the International Convention on the simplification and harmonization of customs procedures. Brussels, 1999, June 26. Available at: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv/kyoto_new/protocol-of-amendment.aspx/.
6. Barotov A. Bojxona tartib-taomillarini xalqaro standartlar va xorijiy davlatlar tajribasi asosida takomillashtirish masalalari [Issues of improvement of customs procedures based on international standards and experience of foreign countries]. *O'zbekiston bojxona axborotnomasi – Customs bulletin of Uzbekistan*, 2021, no. 1, p. 26.
7. Markina O.V. Sovershenstvovaniye servisnoy funktsii tamozhennoy sluzhby kak prioritetnoye napravleniye yeyo razvitiya [Improvement of the service function of the entire service as priority direction and development]. Organization and technology of customs activity. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovershenstvovanie-servisnoy-funktsii-tamozhennoy-sluzhby-kak-prioritetnoe-napravlenie-ee-razvitiya/viewer/>.
8. Agamagomedova S.A. Optimizatsiya tamozhennykh operatsiy v projekte Tamozhennogo kodeksa Yevraziyskogo Ekonomicheskogo Soyuza [Optimization of customs operations in the draft Customs code of the Eurasian Economic Union]. *Vestnik Rossiyskoy tamojennoy akademii – Bulletin of the Russian Customs Academy*, 2015, no. 4, p. 80. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/optimizatsiya-tamozhennykh-operatsiy-v-proekte-tamozhennogo-kodeksa-evraziyskogo-ekonomicheskogo-soyuza/viewer/>.
9. Donoqulov A. Bojxona postlari faoliyatini baholash mezonlari va nazorat qilish algoritmi [Evaluation criteria and control algorithm of customs posts]. *O'zbekiston bojxona axborotnomasi – Customs bulletin of Uzbekistan*, 2020, no. 1, p. 47.
10. Bojxona tizimini korrupsiyadan xoli qilish – eng ustuvor vazifa [Making the customs system free of corruption is a top Folk]. *Xalq so'zi – People's Word*. Available at: <https://xs.uz/uzkr/post/bozhkhona-tizimini-korrupsiyadan-kholi-qilish-eng-ustuvor-vazifa/>.
11. 2021-yilda O'zbekiston tashqi savdo aylanmasi 16 %ga o'sdi [In 2021, Uzbekistan's foreign trade turnover increased by 16 %]. Available at: <https://www.gazeta.uz/uz/2022/01/21/trade/>.

12. Ramochnye standarty SAFE [Frame standards SAFE] Available at: http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/ru/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/safe-package/ru_safe_framework_2012.pdf?la=fr/.

13. Salimonenko E.N., Stepanov E.A. Business-process modelling of basic customs procedures in EAEU. Peer-review under responsibility of SIM 2017, 14th International Symposium in Management. DOI: 10.1016/j.sbspro.2018.03.007/.

14. Role of WCO in simplification of Customs procedures in India in terms of Revised Kyoto Convention – Lessons learnt. Submitted as a part of MCTP, Phase IV, Group VII, NACEN, Faridabad by Dr. R.K.Verma Vinay Kumar Singh Dr.S.S.Mahli Amita Singh and Khaderoo Virendra Kumar Suman. Available at: <https://nacin.gov.in/resources/file/downloads/56976cc376881.pdf/>.

15. Shujie Zh., Shilu Zh. The implication of customs modernization on export competitiveness in China. Available at: https://www.unescap.org/sites/default/d8files/7-THEI~1_0.PDF/.

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

4 / 2022

BOSH MUHARRIR:

Xodjayev Baxshillo Kamolovich

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor,
y.f.d., dotsent

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ikrom Ergashev

Ilmiy boshqarma boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha
falsafa doktori, dotsent – bosh muharrir o'rinbosari

Mas'ul muharrir: D. Xudoynazarov

Muharrirlar: Sh. Jahonov, Y. Yarmolik,

F. Muhammadiyeva, Sh. Yusupova

Musahhih: M. Patillayeva

Texnik muharrirlar: U. Sapayev, D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar, Sayilgoh ko'chasi, 35.

Tel.: (0371) 233-66-36, 233-41-09.

Faks: (0371) 233-37-48.

Web-sayt: www.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

E-mail: tn.tdyu@mail.ru

Obuna indeksi: 1387.

Jurnal 30.08.2022-yilda tipografiyaga topshirildi.

Qog'oz bichimi: A4. Shartli 16,50 b.t. Adadi: 100.

Buyurtma raqami: 97.

TDYU tipografiyasida chop etildi.